

Årsrapport for
Institut for Syn og
Hørelse

1. januar

2016

Det forstærkede samarbejde – en overbyg-
ning på rammeaftalen

Årsrapport for Institut for Syn og Hørelse

Indhold

1. Opsamling og særlige opmærksomhedspunkter	3
2. Formål med årsrapporten	3
3. Fakta om Institut for Syn og Hørelse	3
4. Faglig og organisatorisk udvikling.....	4
4.1 Den faglige udvikling	4
4.2 Organisatorisk udvikling	5
4.3 Ledelsesstruktur	5
4.4 Kompetenceudvikling.....	5
4.5 Fysiske rammer.....	6
5. Kapacitet og aktivitet.....	6
5.1 Udviklingen de seneste tre år.....	6
5.1.1 Udviklingen for ydelse 1A Generel rådgivning og information	6
5.1.2 Udviklingen for ydelserne 2C og 2E Høre.....	6
5.1.3 Udviklingen for ydelserne 2A-2D Syn/ASK	7
5.1.4 Udviklingen for Hjælpemiddelpuljerne 3A-3C Syn/ASK	8
5.2 Den aktuelle situation og forventninger til de næste tre år.....	8
6. Økonomi	9
6.1 Takstudvikling.....	9
6.2 Budget og regnskab.....	9
7. Optageområde.....	10
8. Tilbuddets rolle i forhold til VISO, den nationale koordination m.v.....	10
9. Yderligere bemærkninger.....	10
10. Henvisninger til yderligere oplysninger om tilbuddet.....	10

1. Opsamling og særlige opmærksomhedspunkter

I lighed med tidligere år har de nordjyske kommuners anvendelse af Institut for Syn og Hørelse ligget på et stabilt niveau gennem året og på niveau med tidligere år. Den stabile efterspørgsel er på den måde med til at sikre en sikker drift for instituttet, og bidrager til at fastholde et højt specialiseret fagligt miljø på området.

Blandt de mest aktuelle opmærksomhedspunkter i 2015 har været Socialstyrelsens centrale udmelding om blinde og stærkt svagsynede børn og unge, samt det senere arbejde med en forløbsbeskrivelse for samme målgruppe. Begge dele er med til at sætte rammerne for hvilke højt specialiserede kompetencer og indsætter kommunen forventes at have adgang til, og dermed også sætte faglige standarder for instituttet som leverandør.

Et andet opmærksomhedspunkt er den fortsatte rekruttering og uddannelse af medarbejdere inden for små faglige specialer, og, i sammenhæng hermed, opretholdelse af landsdækkende vidensnetværk og vidensudvikling.

2. Formål med årsrapporten

Institut for Syn og Hørelse er i perioden juli 2014 – juli 2016 udpeget som tilbud under det forstærkede samarbejde i rammeaftalen for det specialiserede socialområde og specialundervisningsområdet.

Tilbuddet er dermed forpligtet til at indgå i en systematisk og formaliseret dialog med kommunerne i Nordjylland om tilbuddets status, udvikling og bæredygtighed.

Som tilbud omfattet af det forstærkede samarbejde er der krav om en åben og gennemsigtig drift, der muliggør løbende indsigt i tilbuddet faglige og økonomiske bæredygtighed.

Årsrapporten har til formål at imødekomme disse krav.

3. Fakta om Institut for Syn og Hørelse

Institut for Syn og Hørelse tilbyder rådgivning, vejledning og undervisning til hørehæmmede og døvblevne voksne, blinde og svagsynede børn og voksne, samt børn og voksne med anden nedsat kommunikationsfunktion på grund af nedsat tale-, læse- eller skrivefunktion.

Instituttets ydelser udspringer af lov om social service § 5 stk. 2, § 10, § 12, § 112 og § 113, Folkeskolelovens § 20 stk. 2 og 3 samt lov om specialundervisning for voksne § 1, stk.3.

Indholdet består i hovedtræk af en udredning af de begrænsninger borgeren oplever som følge af den nedsatte funktionsevne, vurdering af mulighederne for afhjælpning, rådgivning og undervisning i kompenserende strategier samt afprøvning af hjælpemidler og undervisning i brugen heraf.

Instituttets bistand til borgere inden for målgrupperne udføres primært af specialuddannede konsulenter inden for de tre fagområder "Høre", "Syn" og "ASK" (Alternativ Supplerende Kommunikation) i samarbejde med instituttets øvrige fagpersonale: øjenlæge, optikere, socialrådgiver og teknikere.

Instituttet består af en høreafdeling og en afdeling for syn og alternativ kommunikation.

Høreafdelingens konsulenter har en fælles faglighed omkring udredning af høreproblemer, justering af høreapparater og rådgivning om høretekniske hjælpemidler. Der ud over er de fordelt på de faglige subspecialer: Tinnitus og lydoverfølsomhed, Cochlear implanterede voksne, døvblindblevne samt arbejdsmarkedsager.

Afdelingen for Syn og Alternativ kommunikation (ASK) består af et børneteam, et voksenteam samt et ASK-team.

Fælles for synskonsulenter på børne- og voksenområdet er den synsfaglige udredning samt rådgivning og undervisning i mobility (teknikker til færden og orientering i omgivelserne), ADL (kompenserende teknikker til Almindelig Daglig Livsførelse), kommunikationsundervisning, hjælpemidler, belyningsforhold mv. ASK-teamet foretager udredning af kommunikationspotentiale og behov for personer med væsentlige kommunikationshandikaps, og rådgiver om hjælpemiddelløsninger til afhjælpning. Kommunikationshandikappet kan f.eks. skyldes manglende tale, neurologiske og/eller motoriske vanskeligheder.

4. Faglig og organisatorisk udvikling

De følgende afsnit giver et indblik i det forgangne års faglige og organisatoriske udvikling på tilbuddet samt fremadrettede tiltag og indsatser. Samlet set bidrager afsnittene til at give et billede af tilbuddets faglige bæredygtighed.

4.1 Den faglige udvikling

Inden for rammerne af den Nationale Koordineringsstruktur på socialområdet udsendte Socialstyrelsen i efteråret 2014 en "Central Udmelding" for målgruppen "børn og unge med alvorlig synsnedsettelse". Målgruppen var således én af de første der blev udvalgt efter etableringen af den nye koordineringsstruktur, og udmeldingen blev udarbejdet med det sigte, at sikre kommunernes opmærksomhed på at opretholde og skabe det nødvendige udbud af specialiserede indsatser og tilbud til målgruppen.

Med Sekretariatet for Rammeaftaler som omdrejningspunkt har Institut for Syn og Hørelse i foråret 2015 deltaget i udarbejdelsen af spørgeskemaet til de nordjyske kommuner, herunder en uddybning af hvilke højt specialiserede indsatser der med instituttet er til stede i regionen, og hvilke landsdækkende funktioner der er nødvendige for at komplettere tilbuddet til målgruppen.

Socialstyrelsen har yderligere i 2015 igangsat udarbejdelse af en "Forløbsbeskrivelse" for samme målgruppe – børn og unge med alvorlig synsnedsettelse. Forløbsbeskrivelsen beskriver, hvordan kommuner og andre relevante aktører bedst kan organisere og koordinere rehabiliterings- og undervisningsforløbet for målgruppen, og bygger på aktuelt bedste viden.

Såvel den Centrale Udmelding som Forløbsbeskrivelsen bidrager til at skærpe instituttets opmærksomhed på rollen som leverandør af højt specialiserede indsatser til de nordjyske kommuner, og på opretholdelse og udvikling af de nødvendige faglige kompetencer blandt medarbejderne.

Instituttet har i 2015 påbegyndt arbejdet med resultat- og effektmåling af instituttets indsats over for borgere. I første omgang er der forberedt en pilotundersøgelse af bestemte typer sager på høre- og synsområdet, som iværksættes primo 2016. Erfaringerne fra pilotundersøgelsen skal danne grundlag for en efterfølgende evalueringspraksis for en bredere række af sagstyper.

4.2 Organisatorisk udvikling

Som en del af digitaliseringsstrategien for offentlige virksomheder har instituttet opmærksomhed på at udnytte de fortsatte nye teknologiske muligheder til at lette administrative arbejdsgange, og til at forbedre servicen for borgerne.

Instituttet er i 2015 begyndt at udsende borgerbreve digitalt til borgerens e-boks, med undtagelse af de borgere der er fritaget for denne løsning. Instituttet udsender årligt omkring 10.000 ventelistebreve til borgere, men har endnu ikke overblik over hvor stor en andel af brevene der fortsat må sendes på papir.

4.3 Ledelsesstruktur

Den daglige ledelse varetages af forstanderen i samarbejde med instituttets bestyrelse. Bestyrelsen er sammensat af repræsentanter fra henholdsvis Regionsrådet og kommunalbestyrelser, samt repræsentanter fra brugerforeninger og instituttets personale.

Ud over forstanderen består ledergruppen af tre afdelingsledere for henholdsvis høreområdet, synsområdet samt administration og hjælpemiddellager.

Forstanderen har det overordnede ledelsesmæssige ansvar for drift, administration og personale. Forstanderen refererer til sektorchefen i Speciaalsektoren i Region Nordjylland.

Afdelingslederne har ansvar for den daglige personaleledelse, afdelingens budget samt det faglige og praktiske arbejde på afdelingen. Afdelingslederen er i samarbejde med forstanderen ansvarlig for den faglige udvikling af tilbuddet.

Der er i alt ca. 50 medarbejdere på Institut for Syn og Hørelse.

4.4 Kompetenceudvikling

Konsulenterne på høre-, syns- og ASK-området har typisk en grunduddannelse som speciallærer, ergoterapeut eller en kandidatgrad i audiologi, og for alles vedkommende kombineret med relevant efteruddannelse og praksisoplæring på området.

Gennem relevant efteruddannelse sikres først og fremmest tilstedeværelsen af de nødvendige specialistkompetencer over for målgrupperne. Det drejer sig om kompetencer til udredning af syns- høre- og kommunikationsproblemer med fokus på de begrænsninger den nedsatte funktionsevne har over for deltagelse i almindeligt samfundsliv. Det vil sige i forhold til læring, udvikling og uddannelse, integration og fastholdelse på arbejdsmarkedet, sociale relationer og over for øvrige almindelige gøremål i dagligdagen. Dernæst handler det om kompetencer i form af viden om muligheder for intervention og kompensation, herunder rådgivning om- og afprøvning af særlige hjælpemidler.

Opretholdelsen af de specialiserede kompetencer på synsområdet er afhængig af eksistensen af en omfattende og fælles national uddannelse til oplæring af nye konsulenter. Denne uddannelse er indtil i dag blevet udbudt af Institut for Blinde og Svagsynede (IBOS). For IBOS har det været en udfordring at opretholde udbuddet af de forskellige moduler på synsuddannelsen pga. det meget begrænsede optageområde. Planlagte moduler er blevet aflyst på grund af for få tilmeldinger, og de faktisk afholdte moduler har givet underskud. I 2016 udbydes uddannelsen af University College Syddanmark og omfatter 5 moduler inklusiv det ny modul: "Erhvervet hjerneskade og synsnedsettelse"

Mens der på syns- og høreområdet i mange år har eksisteret en formel efteruddannelse, er der fra 2015 for første gang udbudt et modul på den Pædagogiske Diplomuuddannelse (PD) i Alternativ Kommunikation. Denne form for formaliseret ASK-uddannelse har været et ønske i mange år, og udbydes i 2016 for andet år i træk af UCC med titlen: "Komplekse kommunikationsbehov og funktionsnedsættelse".

4.5 Fysiske rammer

Instituttets konsulenter træffes på 20 forskellige geografiske lokationer i Nordjylland samt efter aftale ved hjemmebesøg. Træffestederne består typisk af lokaler kommunerne stiller til rådighed på ældrecentre, sundhedscentre etc. eller i lokaler på sygehuse.

5. Kapacitet og aktivitet

For at give et indblik i tilbuddets økonomiske bæredygtighed redegøres der i de følgende afsnit for udviklingen i kapaciteten og anvendelsen af tilbuddet. Tilsvarende redegøres der for den budgetterede og faktiske aktivitetsforudsætning. Endelig inddrages eventuelle ventelister i den samlede vurdering.

5.1 Udviklingen de seneste tre år

Instituttets tilbud indeholder overordnet set 3 typer af ydelser:

1. Generel rådgivning og information (ydelse 1A)
2. Timeafregnet konsulentbistand (ydelse 2A-2E)
3. Hjælpemiddelpuljer (ydelse 3A-3C)

5.1.1 Udviklingen for ydelse 1A Generel rådgivning og information

Ydelse 1A indeholder vejledning og rådgivning om muligheder for at afhjælpe eller begrænse følgerne af nedsat syn, hørelse eller anden nedsat kommunikationsevne. Rådgivningen henvender sig til borgere, pårørende, personale mv. og registreres ikke på cpr. -niveau.

Tilmelding til ydelse 1A kan vælges separat på de to fagområder Høre og Syn/ASK, og afregnes med enhedstakst fastsat efter befolkningstal.

1A Høreområdet	2013	2014	2015
Tilmeldte kommuner	9	9	9

Alle kommuner bortset fra Thisted og Morsø har benyttet sig af ydelse 1A på høreområdet de seneste 3 år.

1A Syn-/ASK-området	2013	2014	2015
Tilmeldte kommuner	11	11	11

Alle nordjyske kommuner har benyttet sig af ydelse 1A på Syns-/ASK-området de seneste 3 år.

Ydelserne 1A er objektivt finansieret, hvorfor den realiserede aktivitetsprocent altid ligger på 100 pct.

5.1.2 Udviklingen for ydelserne 2C og 2E Høre

Ydelse 2C Høre indeholder konsulentbistand til voksne hørehæmmede og døvblevne.

2C Høreområdet	2013	2014	2015 (forventet)
----------------	------	------	------------------

Kapacitet	8.185,0	7.680,0	7.800,0
Realiseret aktivitet	7.393,7	6.874,7	7.229,3
Budgetteret aktivitet (%)	95,0	95,0	95,0
Realiseret aktivitet (%)	90,3	89,5	92,7

Ydelse 2E Høre indeholder rene undervisningsforløb på hold eller individuelt.

2E Høreområdet	2013	2014	2015 (forventet)
Kapacitet	1.464,0	1.464,0	1.027,0
Realiseret aktivitet	1.118,6	818,8	1.028
Budgetteret aktivitet (%)	95,0	95,0	95,0
Realiseret aktivitet (%)	76,4	55,9	100,1

Der er sket en tilpasning på kapaciteten for 2E i 2015, som er nedsat til 1.027 timer.

Den realiserede aktivitet svinger mellem årene på grund af udskiftninger i personalegruppen, da der typisk er en vis oplæringstid for nye medarbejdere. Dette har betydning for ventetiden til ydelserne.

5.1.3 Udviklingen for ydelserne 2A-2D Syn/ASK

Ydelse 2A og 2B indeholder konsulentbistand til blinde og svagsynede børn og unge (0-18 år) samt børn og unge med anden varig nedsat kommunikationsevne.

2A og 2B Syns- /ASK-området	2013	2014	2015 (forventet)
Kapacitet	3.276,0	3.440,0	2.900,0
Realiseret aktivitet	2.352,5	2.792,4	2.705,3
Budgetteret aktivitet (%)	95,0	95,0	95,0
Realiseret aktivitet (%)	71,8	81,2	93,3

Aktiviteten på 2A og 2B har ligget nogenlunde stabilt de seneste 3 år. Den lavere aktivitet i 2013 skyldes udskiftning af synskonsulenten på småbørnsområdet. Den realiserede aktivitetsprocent skal ses i sammenhæng med ydelse 2C. I budgetlægningen har ydelserne til børn og voksne på syns/ASKområdet været betragtet som ét område. Fra 2015 er den budgetterede aktivitet fastsat mere præcist for henholdsvis 2A, 2B og 2C.

Ydelse 2C Syn/ASK indeholder konsulentbistand til blinde og svagsynede voksne samt voksne med anden varig nedsat funktionsevne.

2C Syns-/ASK- området	2013	2014	2015 (forventet)
Kapacitet	8.554,0	9.400,0	9.800,0
Realiseret aktivitet	8.615,8	9.661,1	9.957,3
Budgetteret aktivitet (%)	95,0	95,0	95,0
Realiseret aktivitet (%)	100,7	102,8	101,6

Den realiserede aktivitet ligger i hele perioden over den budgetterede aktivitetsforudsætning på 95. Aktivitetsprocenten for 2A, 2B og 2C skal dog ses som en samlet helhed. Den høje aktivitet hænger sammen med, at der ikke har været mange konsulenter på uddannelse i 2014 og 2015. Den øgede aktivitet har medført en reduktion i ventetiden for ydelsen.

Ydelse 2D Børn og voksne med medicinsk-optisk definerede øjenlidelser. Optikerydelse.

2D Synsområdet	2013	2014	2015 (forventet)
Kapacitet	1.008,0	1.058,0	960,0
Realiseret aktivitet	804,0	912,0	937,3
Budgetteret aktivitet (%)	95,0	95,0	95,0
Realiseret aktivitet (%)	79,8	86,2	97,6

Antallet af borgere der har modtaget ydelse 2D har gennem årene ligget nogenlunde stabilt omkring 1.000 pr. år.

5.1.4 Udviklingen for Hjælpemiddelpuljerne 3A-3C Syn/ASK

De fælleskommunale hjælpemiddelpuljer omfatter:

- 3A Optiske og optikunderstøttende synshjælpemidler og øvrige hjælpemidler
- 3B Øvrige hjælpemidler til blinde og svagsynede
- 3C Særlige undervisningsmaterialer og tekniske hjælpemidler

3A Optik og IT-hjælpemidler	2013	2014	2015
Tilmeldte kommuner	11	11	11

Alle kommuner har benyttet sig af hjælpemiddelpulje 3A de seneste 3 år.

3B Øvrige Synshjælpemidler	2013	2014	2015
Tilmeldte kommuner	9	9	9

Alle kommuner bortset fra Hjørring og Aalborg har benyttet sig af hjælpemiddelpulje 3B de seneste 3 år.

3C Undervisningshjælpemidler	2013	2014	2015
Tilmeldte kommuner	10	10	10

Alle kommuner bortset fra Aalborg har benyttet sig af hjælpemiddelpulje 3C de seneste 3 år.

Ydelserne 3A, 3B og 3C er objektiv finansieret, hvorfor den realiserede aktivitetsprocent på disse ydelser altid ligger på 100 pct.

5.2 Den aktuelle situation og forventninger til de næste tre år

1A Generel rådgivning og information på høre- og syns-/ASK-området

For begge fagområdet gælder, at antallet af tilmeldte kommuner i 2015 er uændret i forhold til 2014. Dette forventes uændret de næste 3 år.

2A, 2B, 2C, 2D og 2E Timeafregnede konsulenttydelser

Den samlede realiserede aktivitet forventes i 2015 at komme til at ligge på samme niveau som i 2014. Niveauet forventes uændret de næste 3 år.

3A, 3B og 3C Hjælpemiddelpuljer Syns- og ASK-området

Antallet af tilmeldte kommuner er i 2015 uændret i forhold til 2014 og forventes uændret de næste 3 år.

6. Økonomi

Som en del af den samlede vurdering af tilbuddets økonomiske bæredygtighed redegøres der i de følgende afsnit for udviklingen i taksterne, herunder takstreguleringer som følge af over-/underskud, budgetændringer, ændringer i pladsantal, fysiske rammer mv.

6.1 Takstudvikling

I 2013 blev der udmøntet en midlertidig takstreduktion på 18,3 mio. kr., hvilket indebar en nedskrivning af budget og takst på 0,65 pct. for Institut for Syn og Hørelse.

1A Generel rådgivning og information

1A Takst (kr.)	2013	2014	2015	2016
1A Høre (voksne)	1.521.286	1.138.840	1.157.585	1.162.592
1A Syn/ASK (børn og voksne)	736.245	1.011.086	1.024.240	1.037.892

Fra 2014 er det samlede ressourceforbrug på høre og Syn/ASK omfordelt efter iværksættelse af en telefon-hotline på synsområdet.

2A-2D Konsulentbistand

Konsulentbistand 2A, 2B, 2C, 2D og 2E Høre-, Syns- og ASK-området Børn og voksne	2013	2014	2015	2016
Timetakst (kr.)	824	873	889	895

Timetaksten for konsulentbistand er i perioden faldet en smule set i forhold til den almindelige pris og løn-fremskrivning. Den forholdsvis lave takst i 2013 skyldes en tilbagebetaling til kommunerne for 2012.

3A-3C Hjælpemiddelpuljer

3A, 3B og 3C Hjælpemiddel- puljer Syns- og ASK-området Børn og voksne	2013	2014	2015	2016
Takst (kr.)	13.949.085	14.283.817	14.497.382	14.578.659

6.2 Budget og regnskab

Da regnskabet for 2015 ikke er endeligt på dette tidspunkt udarbejdes der overslag på udgifter og omkostninger, som endnu ikke er afsluttede.

År	2013	2014	2015 (forventet)
----	------	------	---------------------

Bruttoomkostningsbudget	Budget		
	34.394.707	35.089.595	35.661.151
	Regnskab		
Takstindtægter	-32.431.457	-34.753.723	-35.670.914
Direkte udgifter	24.044.016	24.800.209	25.106.378
Administration	4.358.774	4.723.603	4.463.077
Central ledelse og administration	1.380.043	1.475.450	965.380
Ejendoms- og kapitalomkostninger	3.145.315	2.942.342	3.251.170
Tilsyn og udvikling	903.666	591.693	747.017
I alt	1.400.357	-220.427	-1.137.892

Takstindtægterne for Institut for Syn og Hørelse er de seneste 3 år steget som følge af et stigende salg af timer til kommunerne, primært på synsområdet. Det øgede salg hænger sammen med, at der ikke har været mange konsulenter på uddannelse. En følge af det øgede salg har været en reduktion i ventetiden på synsområdet. Underskuddet på ca. 1,4 mio. kr. i 2013 vedrører tilbagebetaling af tidligere overskud til kommunerne. Det forventede overskud i 2015 hænger sammen et øget salg af timer, fortsat mere effektive administrative arbejdsgange samt en mådeholdende og aktiv økonomistyring

7. Optageområde

Alle 11 kommuner i Region Nordjylland benytter sig af Institut for Syn og Hørelse til borgere inden for målgrupperne syn og ASK.

På høreområdet benytter 9 kommuner sig af instituttet, mens Thisted og Morsø kommuner ikke gør brug af den mulighed.

8. Tilbuddets rolle i forhold til VISO, den nationale koordination m.v.

Socialstyrelsen udsendte ultimo 2014 udsendt en central udmelding om børn og unge med alvorlig syns- nedsættelse. Institut for Syn og Hørelse har bidraget til dette arbejde, som er godkendt i kommunalbestyrelser og Regionsråd som en del af rammeaftalen for 2017.

9. Yderligere bemærkninger

Ingen bemærkninger.

10. Henvisninger til yderligere oplysninger om tilbuddet

Yderligere oplysninger om Institut for Syn og Hørelse kan ses på instituttets hjemmeside www.synoghoere.rn.dk